

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI
ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ**

Sayı: 8'den

AYRI BASIM

Dr. Efrasiyap GEMALMAZ

**DERİN YAPI (*DEEP STRUCTURE*) İLİŞKİLERİNİN GÖSTERİMİNDE
KULLANILACAK BİR YÖNTEM:
“OKLAMA”**

(Son güncelleme : 01 Kasım 2013)

ERZURUM 1997

Uygulamalar : Microsoft Office 2008 ; OmniGraffle 5.app.

Fontlar : Times New Roman, Times CE, Arial, Arial Narrow, Monaco, Monacoqlu.Efras, Тимес.су.

Eksik ve yanlışlar için uyarılma adresi:

Efrasiyap GEMALMAZ

—Atatürk Üniversitesi

—Fen Edebiyat Fakültesi

—Öğretim Üyesi

—25240 ERZURUM

Telefon : 9 0 442 235 51 50

Bilgi ve uyarı için :

URL :

<http://members.tripod.com/efrasiyap>

<http://efrasiyap.tripod.com>

efrasiyap2@yahoo.com

TELEFON :

+90 212 868 0741

+90 312 426 0309

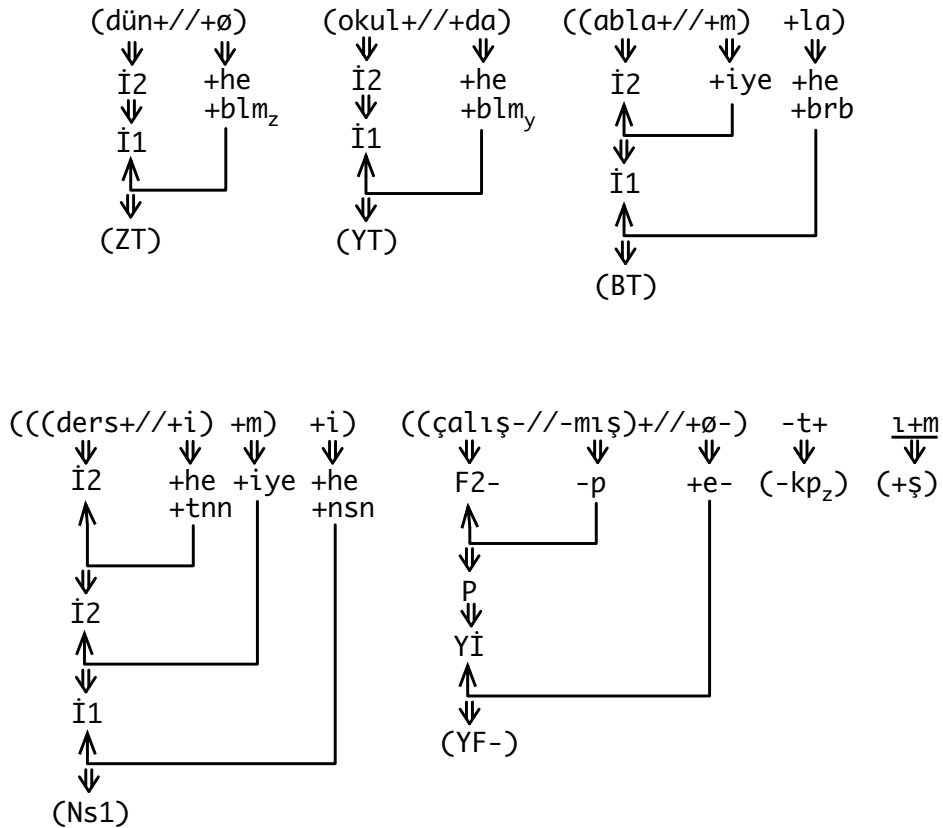
“OKLAMA”

<http://efrasiyap.tripod.com/yazilar/oklama.pdf>

DERİN YAPI (*DEEP STRUCTURE*) İLİŞKİLERİNİN GÖSTERİMİNDE KULLANILACAK BİR YÖNTEM:

“OKLAMA”¹

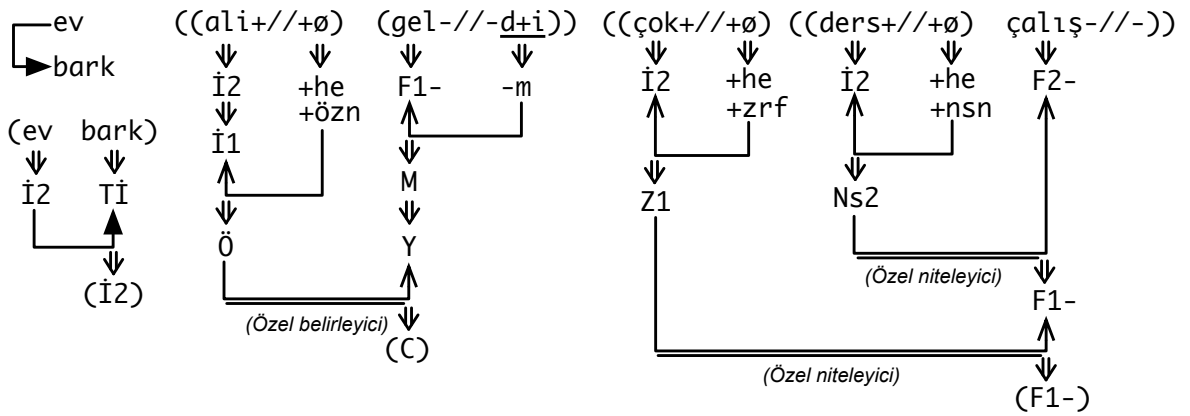
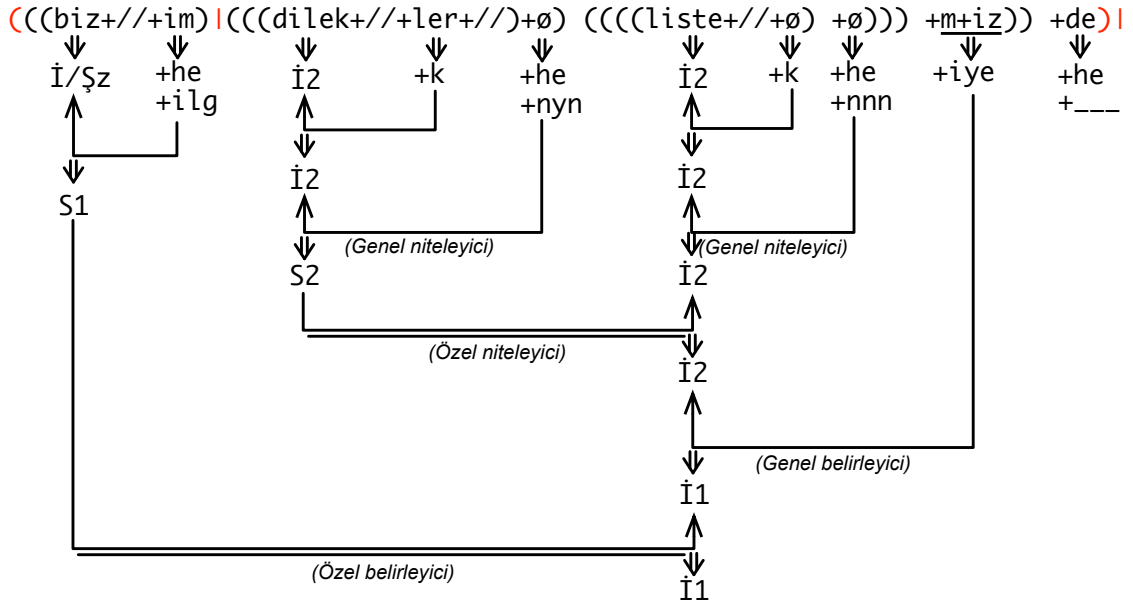
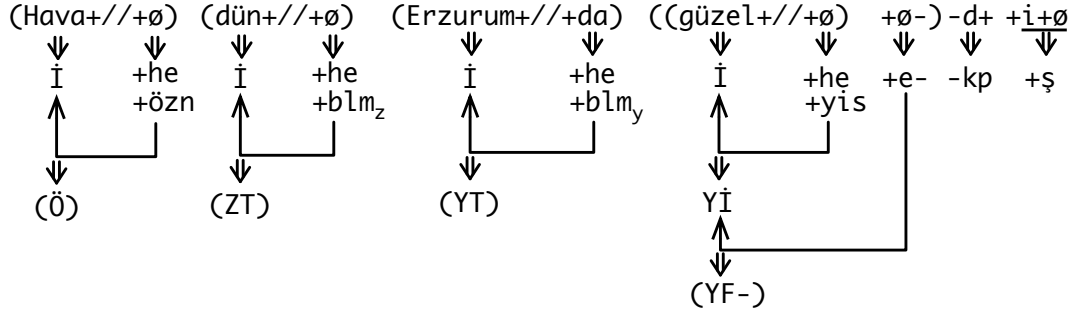
Bir dildeki anlam ve görev öğeleri, hangi düzeyde olursa olsun, birbirleriyle ikişer ikişer tamlayan ve tamlanan ilişkisi içerisinde bulunurlar. Oklama yönteminde **tamlayan** (belirten vy niteleyen) öğeden **tamlanan** (belirtilen vy nitelenen) öğeye doğru bir **açık ok** (↑ / ↗) yönlendirilir. Bu ilişkilerin bazıları art zamanlı olarak sadece sıra ilişkisine dönüşmüş vy kalıplaşmış olabilir. Sıra ilişkileri bir **kapalı ok** (↘) la gösterilir. Kalıplaşmış yapılar ise bir bütün olarak alınır. Aşağıda az da olsa bu yöntemi açıklayıcı birkaç örnek veriyoruz.²

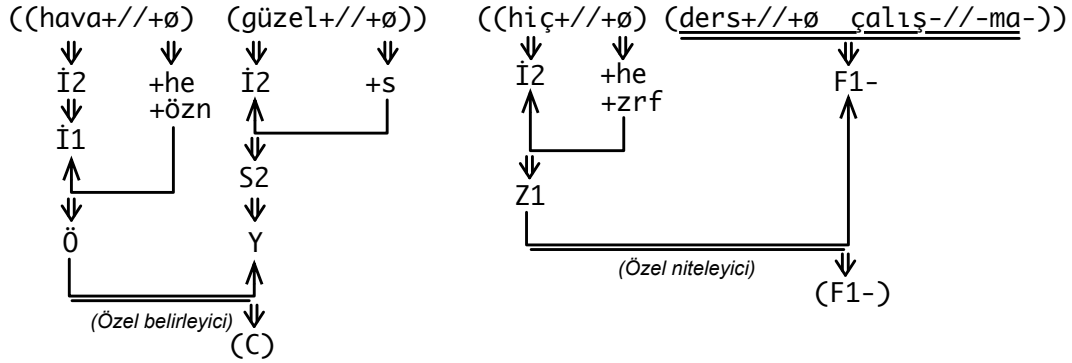

¹ Bu yönteme bu adı, ben değil, öğrencilerim vermiştir. Başka ad aramaya gerek duymadım. (E. Gemalmaz)

² İşaret ve kısaltmalar için bk. GEMALMAZ, Efrasiyap; *Standard Türkiyeli Türkçesi...*, AÜTAED. Sayı: 10. Bkz. ayrıca URL : “http://efrasiyap.tripod.com/yazilar/isaret_ve_kisalt.pdf”

Bu yöntem dil öğreniminde diller arası karşılaştırmalarda da kullanılabilir. Bilindiği gibi, biraz **dil bilgisi** ve **anamlı**³ bellemek bir dili bir ölçüde anlamaya yardım edebilir. Ancak, bir dili kullanabilmek o dile ait **anamlı öbekleri**⁴ kavramakla ve yerinde kullanmakla mümkündür. Aşağıda, İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Türkçe arasında yapılan bir karşılaştırma örneği verilmektedir. Örnek İngilizce cümle, Prof. Dr. Ziya **YURTTAŞ**'ın "**Integrated English Reference Notes**"⁵ adlı kitabından alınmış ve tarafımızdan adı geçen dillere çevrilmiştir. Rusça örnek -Kiril harflerinin Latin harfleri arasında iyi durmayacağı düşüncesiyle- ayrıntılara girmeksizin Kiril harflerinden latin harflerine yazı çevirimiyle verilmiştir.

	1.	2.	3.			4.	5.
			3.1.	3.2.	3.3.		
İngilizce	I go	To school	every day	in the morning	at eight o'clock	with my friends	by bus.
Almanca	Ich fahre	zur Schule	jeden Tag	am Morgen	um acht Uhr	mit meinen Freunden [zusammen]	mit dem Autobus.
Fransızca	Je vais	à l'école	chaque jour	le matin	à huit heures	avec mes amis	en autobus.
Rusça	[Ya] 'ezju	v şkolu	kajdiy den'	utrom	v vosem' çasov	s moimi druz'yami	na avtobuse. ⁶
Türkçe	Gider-im	okul+ +a	her gün	sabah	saat sekiz+de	arkadaşlarım+ +la [birlikte]	otobüs+ +le.

Aşağıda görüldüğü gibi, anlamlı öbekleri numaralanmış ve bu numaralar çözüm şemasına taşınarak öbekler arasındaki derin yapı ilişkileri gösterilmiştir.

³ **anamlı** : sözlük ögesi (*lexeme*). Bir dilin sözlüğünde, madde başı olarak bulunan / bulunması gereken, anlamı açıklanmış 'kelime / sözcük (*word*)'.

⁴ **anamlı öbegi** : deyim (*locution*). Bir ya da daha çok anlamlıdan oluşturulmuş, gerektiğinde çekilebilecek söz dizimi ögesi.

⁵ a.g.e. s.: 2

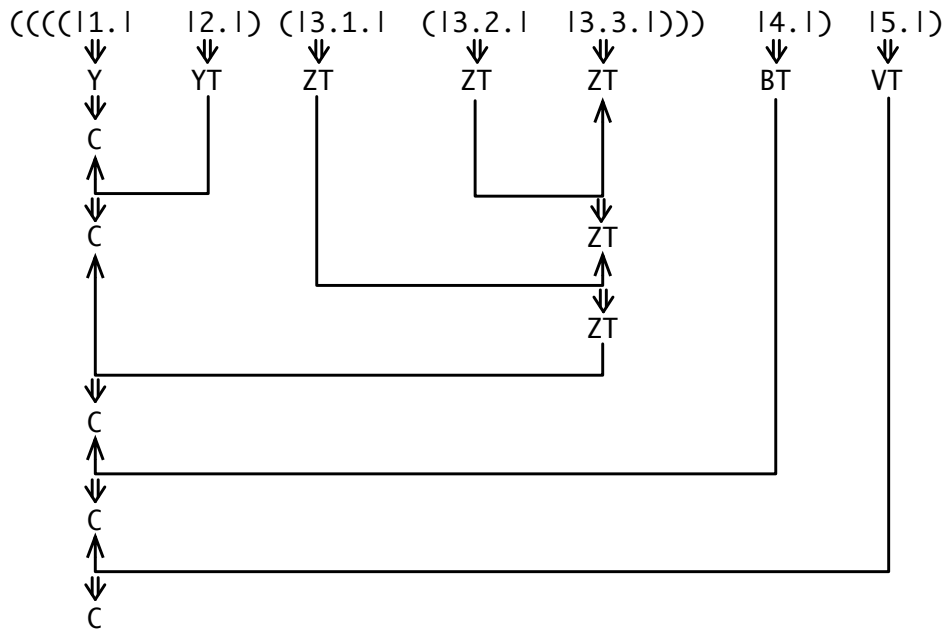
⁶ Kiril harfleriyle: "[Я] ежу в школу, каждый день, утром, в восемь часов, с моими друзьями, на автобусе."

1.	I	go	(*go-//-to (to go))	(I // go-//-ø)
	Ich	fahre	(fare-//-n)	
	je	vais	(all-//-er)	(je // v-//-ais)
	[Ya]	ʔezju	(езд-//-ить)	([я] еж-//-у [ʔezj-//-u])
	*+im	gider	(git-//-mek)	([ben] gid-//-er+//+im)
2.	to	school	(to [the])	
	zur	Schule	(zu der > zur)	
	à	l'école		
	v	şkolu	(школ+//+a)	
	*+a	okul	(okul+//+a)	
3.1.	every	day		
	jeden	Tag		
	chaque	jour		
	kajdıy	den'	[каждый день]	
	her	gün		
3.2.	in	the	morning	
		am	Morgen (an dem > am)	
	ø	le	matin	
			utrom (утро+//+м)	
			sabah (sabah+[leyin])	
3.3.	at	eight	o'clock (< of the clock)	
	um	acht	Uhr	
	à	huit	heures	
	v	vosem'	çasov (в восемь часов)	
	*+de	sekiz	saat (saat sekiz+//+de)	
4.	with my	friend+/	/+s	
	mit	mein+//+en	Freund+/ /+en	[zusammen]
	avec	mes	ami+/ /+s	
	s	moim+//+i	druz'yam+ /+i	(с моими друзьями)
	*ile	*+ı+m	arkadaş+ /+lar	(arkadaş+//+lar+ı+m+la)
				[birlikte]

5.	by	bus.	
	mit dem	Autobus.	
	en	autobus	
	na	avtobuse.	(на автобусе)
	*ile	otobüs	(otobüs+//+le)

---

* *
*

KAYNAKÇA

GEMALMAZ, Efrasiyap; *Standard Türkiyeli Türkçesi (STT) için Dil Bilgisi Uygulamalarında Kullanılacak İşaret ve Kısaltmalar*, AÜTAED, Sayı: 10, Erzurum 1998.

Bkz. ayrıca URL : “ http://efrasiyap.tripod.com/yazilar/isaret_ve_kisalt.pdf ”

YURTTAŞ, Prof. Dr. Ziya, *Integrated English Reference Notes*, Erzurum 1999.

Bkz. ayrıca URL : “ <http://www.yumpu.com/en/document/view/10484054/integrated-english-reference-notes-prof-dr-ziya-yurtta> ”